

АДМИНИСТРАТИВНОЕ ПРАВО И ПРОЦЕСС

УДК 340.132+342.733+351.766(477)

ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ОБМЕЖУВАЛЬНИХ ЗАХОДІВ (САНКЦІЙ) У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Іван ДОРОНІН,

кандидат юридичних наук, доцент, завідувач лабораторії
Науково-дослідного інституту інформатики і права
Національної академії правових наук України

АНОТАЦІЯ

У статті досліджено проблему розвитку обмежувальних заходів у сфері національної безпеки в законодавстві України. Встановлено, що правове регулювання обмежувальних заходів (санкцій) було започатковано прийняттям Закону України «Про санкції». Окремі елементи регулювання застосування санкцій на виконання вимог міжнародних актів було введено як механізм експортного контролю. Особливості інформаційно-правових аспектів обмежувальних заходів полягають у зниженні їх ефективності в умовах інформаційного суспільства. Недосконалість законодавства у цій сфері створює передумови для порушення прав і свобод людини в інформаційній сфері. Сьогодні потрібна розробка чітких критеріїв до застосування обмежувальних заходів.

Ключові слова: обмежувальні заходи, санкції, національна безпека, обмеження прав, надзвичайне законодавство.

RESTRICTIVE MEASURES (SANCTIONS) IN THE SPHERE OF NATIONAL SECURITY OF UKRAINE IN CONTEXT OF INFORMATION LAW

Ivan DORONIN,

Candidate of Legal Sciences, Associate Professor,
Head of Laboratory at the Scientific and Research Institute of Informatics and Law
of the National Academy of Legal Science of Ukraine

SUMMARY

This article examines problems of evolution of restrictive measures in the sphere of national security according to Ukrainian legislation. In the authors' opinion the Law of Ukraine "On sanctions" established legal regulations in this sphere. Some of elements of restrictive measures have been using in state mechanism of export control. Low efficiency of legal regulations in Information Age and information societies are modern specificities of information law in restrictive measures. Inadequacy of legislation paves the way for human rights violations in information sphere. There was a need to formulate clear criteria to guide the application of restrictive measures.

Key words: restrictive measures, sanctions, National Security, limitation of human rights, emergency legislation.

Постановка проблеми. Забезпечення національної безпеки, що може розумітися як основна функція держави, має різні форми своєї реалізації. У багатьох випадках зазначена реалізація відбувається екстраординарним шляхом або ж у формах, що містять ознаки екстраординарності. Одним із наочних прикладів є діяльність держави щодо встановлення адміністративним шляхом обмежувальних заходів стосовно інших держав, їх органів, а так само фізичних і юридичних осіб в інтересах національної безпеки, а не у рамках притягнення їх до юридичної відповідальності.

У нормативних актах різних держав зазначені заходи узагальнено розуміються під терміном «санкції». У сучасних умовах глобалізованого світу й інформаційного суспільства зазначені дії держав можуть викликати різні ефекти, використовуватися у цілях, далеких від завдань забезпечення національної безпеки, та призводити до створення передумов для значного порушення прав і свобод людини і громадянина.

У вітчизняне законодавство застосування таких обмежувальних заходів фактично було введено прийняттям Закону України «Про санкції», який запровадив правовий механізм вжиття заходів обмеження, проте реальна ефективність законодавства у досягненні задекларованих цілей видається досить проблематичною.

Стан дослідження. Питання застосування обмежувальних заходів розглядається в міжнародному праві у контексті юридичної відповідальності, забезпечення певних правових режимів і застосування цих заходів у державній політиці. Відповідні напрацювання було зроблено низкою вчених, зокрема В.А. Василенком, І.І. Лукашук, Ю.В. Малишевою, В.В. Мициком, В.Г. Панченком, Ю.О. Седляр, О.В. Столярським, К.В. Степаненком. Питання експортного контролю у контексті дотримання міжнародно-правових режимів досліджувалися у роботах С.П. Галаки, О.М. Гришуткіна, С.І. Кондратова, П.Г. Неботова, Г.М. Перепелиці, О.І. Сівера, Н.М. Скляр та ін.

Водночас вплив застосування обмежувальних заходів на розвиток інформаційного суспільства та питання ефективності їх застосування в сучасному глобалізованому світі залишаються малодослідженими.

Мета статті полягає у проведенні наукового та юридичного аналізу актів законодавства України, що регламентує застосування обмежувальних заходів (санкцій) в інтересах забезпечення національної безпеки, та дослідження відповідного впливу сучасного інформаційного суспільства на ефективність цих норм права.

Виклад основного матеріалу. Законодавчі новели, що встановлюють інститут «санкцій» як обмежувальних заходів надзвичайного характеру, стали предметом судової та правозастосовчої практики, але поки що не привернули значної уваги науковців.

Згідно з ухвалою у 2014 р. Законом України «Про санкції», його прийняття зумовлено реалізацією суверенного права України на захист. Так, відповідно до ст. 1 Закону, застосування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (що розуміються під загальним терміном «санкції») здійснюється «з метою захисту національних інтересів, національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України, протидії терористичній діяльності, а також запобігання порушенню, відновлення порушених прав, свобод та законних інтересів громадян України, суспільства та держави» [1].

Сам по собі термін «санкції» має досить неоднозначне правове значення. Зокрема, на етапі розгляду законопроекту, що надалі був прийнятий Верховною Радою України як Закон України «Про санкції» (реєстр. № 4453а від 08 серпня 2014 р., внесений Кабінетом Міністрів України), фахівцями Головного юридичного та Головного науково-експертних управлінь Апарату Верховної Ради України було зазначено, що термін «санкції» є надто широким, загальним правовим терміном, використання якого не дозволяє точно визначити зміст законодавчого акта [2; 3].

У науковій літературі пропонується розуміти під терміном «санкції» заходи, перелічені у ст. 41 Статуту ООН [4]. У зазначеній нормі йдеться про заходи, не пов'язані із застосуванням збройних сил, що застосовуються для виконання рішень Ради безпеки ООН. Перелік таких заходів включає в себе повне або часткове переривання економічних відносин, залізничних, морських, повітряних, поштових, телеграфних, радіо та інших засобів комунікації, а також розрив дипломатичних відносин [5].

Таким чином, зазначені у Законі України «Про санкції» заходи розуміються у контексті сучасного міжнародного права. У науковій літературі з міжнародного права такі заходи розглядаються як наслідки дій суб'єктів міжнародного права. Але вони не є формою чи видом юридичної відповідальності держави за вчинення міжнародного правопорушення [6, с. 53].

У зовнішній політиці різних держав та міждержавних об'єднань існує практика введення обмежувальних заходів, що можуть узагальнено розумітися як «санкції», мета яких полягала у здійсненні тиску на іншу державу задля досягнення певних цілей. Дослідниками звернуто увагу на наявність подібних дій у світовій історії, починаючи з IV ст. до н. е. [7, с. 11]. Узагальнено вони розуміються як «односторонні або колективні примусові дії невоєнного характеру (дипломатичні, торговельно-економічні, фінансові, культурні), ініційовані та застосовані проти однієї або більше держав із метою змусити їх змінити зовнішньополітичну поведінку, дотримуватися взятих на себе зобов'язань із підтримки міжнародного миру та безпеки» [7, с. 15]. Види таких санкцій не змінилися за останнє сторіччя. Найпоширенішими є економічні санкції (ембарго), поняття про які досить усталене у практиці міжнародного права і до

яких зазвичай включають обмеження щодо певної держави (у т. ч. її фізичних і юридичних осіб) у сфері торгівлі (бойкот), тобто заходи обмеження експорту й імпорту шляхом повної заборони або значного підвищення митних платежів, заборони зовнішніх позик та інші обмеження фінансового характеру, обмеження або заборона транспортного сполучення [8, с. 257–259].

Тобто у вітчизняному законодавстві з обмежувальних заходів не йдеться про санкцію як частину правової норми у розумінні теорії права. Саме тому на етапі розгляду законопроекту фахівцями було звернуто увагу на необхідність більш вдалого обрання термінології для назви законодавчого акта, оскільки фактично йдеться саме про «обмежувальні заходи» (у т. ч. економічні). На науковому рівні пропонувалася інша термінологія стосовно таких обмежувальних заходів, наприклад, «рестриктивні» заходи та «репресалії». «Рестриктивними» (від англійського «to restrict») пропонується вважати обмеження, що накладаються міжнародною організацією або державним суб'єктом на інші суб'єкти міжнародного права з метою зміни їх поведінки, що сприймається стороною-ініціатором як така, що порушує міжнародне право [9, с. 90]. На нашу думку, таке розуміння робить наперед суб'єктивним процес прийняття рішення про обмежувальні заходи та не враховує як можливу мету їх застосування не тільки порушення норм міжнародного права (що може сприйматися суб'єктивно), але й «інтереси національної безпеки» та безпеки міждержавних утворень. Окрім цього, термін «рестриктивні заходи» є практично ідентичним терміну «санкції» і тому має сприйматися як більш усталений в практиці. Іншим запропонованим терміном є «репресалії», що розуміється як дії, «неправомірні за своєю природою», але які «у виняткових випадках можуть бути виправдані у світлі неправомірних дій, раніше зроблених державою, проти якої вони спрямовані» [10, с. 63]. На нашу думку, з цієї позицією погодитися не можна, оскільки застосування будь-яких дій щодо осіб поза межами права з боку держави неможливе в принципі, тому обмежувальні заходи, які вживаються на виконання положень Закону України «Про санкції», репресаліями вважатися не можуть.

У праві Європейського Співтовариства вживається термін «обмежувальні заходи», а поняття «санкції» розглядається як його синонім. У «Базових принципах застосування обмежувальних заходів (санкцій)», затверджених рішенням Ради Європи від 07 червня 2004 р., прямо зазначено, що термін «санкції» є ідентичним «обмежувальним заходам» [11]. Можливість застосування обмежувальних заходів визначена у ст. 215 Розділу IV (Обмежувальні заходи) Угоди про функціонування ЄС (консолідована версія) [12].

Визначене Законом поняття «санкції» розуміється, відповідно до сучасного правового контексту, як обмежувальні економічні та інші заходи. Об'єктами для застосування таких обмежувальних заходів можуть бути іноземні держави, іноземні юридичні особи, юридичні особи, створені за вітчизняним законодавством, які перебувають під контролем іноземної юридичної особи чи фізичної особи-нерезидента; іноземці, особи без громадянства, а також суб'єкти, що здійснюють терористичну діяльність. Чинне законодавство України розуміє іноземців як осіб, що не перебувають у громадянстві України і є громадянами (підданими) іншої держави або держав [13]. Отже, як вбачається з тексту законодавчого акта, він не застосовується до громадян України. Водночас, враховуючи, що законодавство України не визнає в Україні «подвійного громадянства» (одночасного перебування особи в громадянстві України та іншої держави), виникає питання щодо можливого застосування обмежувальних заходів стосовно осіб, які мають громадянство України та іншої держави де-факто. Як показує практика

застосування обмежувальних заходів, серед осіб, до яких вони застосовуються, є громадяни України, що прийняли громадянство РФ після анексії Криму, але не втратили українське громадянство, а також ті, що є громадянами України і не приймали громадянство іншої держави [14]. Правовою підставою для таких заходів є їх належність до «суб'єктів, які здійснюють терористичну діяльність» у розумінні приписів ч. 2 ст. 1 Закону України «Про санкції», але загалом позиція щодо розширення кола суб'єктів за рахунок введення такого поняття оціночного характеру виглядає не зовсім логічною з погляду права. Річ у тім, що у вітчизняному законодавстві досить чітко встановлено, що саме слід вважати «терористичною діяльністю». Згідно з положеннями Закону України «Про боротьбу з тероризмом», така діяльність охоплює планування, організацію, підготовку та реалізацію терористичних актів; підбурювання до вчинення терористичних актів, насильства над фізичними особами або організаціями, знищення матеріальних об'єктів у терористичних цілях; організацію незаконних збройних формувань, злочинних угруповань (злочинних організацій), організованих злочинних груп для вчинення терористичних актів, так само як і участь у таких актах; вербування, озброєння, підготовку та використання терористів; пропаганду і поширення ідеології тероризму; фінансування та інше сприяння тероризму [15]. За вчинення зазначених дій встановлено кримінальну відповідальність ст. 258, 258-1–258-5 Кримінального кодексу України. Отже, для визнання юридичного стану здійснення «терористичної діяльності» конкретною особою необхідна наявність вироку суду щодо неї, що набрав законної сили. Тому обрані вітчизняним законодавцем юридичні конструкції стосовно визначення об'єктів для застосування обмежувальних заходів видаються далекими від досконалих.

До речі, окремі приклади застосування обмежувальних заходів органами влади підкреслюють таку недосконалість обраних підходів. Зокрема, хронологічно першим рішенням щодо застосування обмежувальних заходів є рішення Ради національної безпеки і оборони України (далі – РНБО України) від 02 вересня 2015 р., введене в дію Указом Президента України від 16 вересня 2015 р. № 549/2015 [16]. Зазначене рішення вводило санкції стосовно деяких утворень, що не належали до держав, фізичних або юридичних осіб за будь-якої юрисдикції. Зокрема, додатком 2 до вказаного рішення серед юридичних осіб, до яких застосовуються санкції, перелічені т. зв. «батальйони» «Зоря», «Кальміус», «Оплот», «Смерть», «Сомалі», «Спарта», бригада «Призрак», Козацька національна гвардія, рухи «Новоросія», «Русский выбор» та деякі інші, що не зареєстровані і не мають статусу юридичної особи в жодній юрисдикції. Зазначені рішення були надалі скасовані, але в оновленому «переліку юридичних осіб» ці утворення, що не мають статусу юридичної особи в жодній юрисдикції, залишаються [17].

За останні два роки питання введення персональних обмежувальних заходів (санкцій) відповідно до визначеного ст. 5 Закону України «Про санкції» механізму, досить часто розглядалося на засіданнях РНБО України з ухваленням відповідних рішень [16; 18–23]. Більшість із зазначених випадків пов'язані з діями осіб у зв'язку з анексією Криму та бойовими діями проти України на території окремих районів Донецької і Луганської області.

Водночас підставами для застосування обмежувальних заходів, відповідно до вимог ч. 1 ст. 3 Закону України «Про санкції», можуть бути рішення міждержавних органів (резолюції Генеральної Асамблеї та Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй, Ради Європейського Союзу). На цей час практика застосування таких заходів згідно з механізмом, визначеним Законом України «Про санкції»

тільки формується шляхом відповідних рішень РНБО України [24; 25].

Слід також зазначити, що дещо поза межами спеціального законодавства у сфері застосування обмежувальних заходів в інтересах національної безпеки залишаються питання експортного контролю. Загалом експортний контроль становить «сукупність норм міжнародного права, договірних і політичних зобов'язань та заходів з контролю за міжнародними передачами та використанням товарів військового призначення, товарів подвійного використання та інших «чутливих», з погляду безпеки, розповсюдження або тероризму, товарів» [26, с. 22]. Висловлено також думку, що експортний контроль можливо розглядати і як засіб реалізації зовнішньоекономічної політики держави з метою захисту економічних інтересів держави [27, с. 30, 33–34]. Отже, виникає питання наявності спільного предмета правового регулювання. В Україні система експортного контролю існує у вигляді державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання, що діє відповідно до вимог спеціального законодавчого акта [28]. Вимоги законодавчого акта стосовно діяльності з дотримання режиму ембарго перетинаються з вимогами Закону України «Про санкції».

Іншим досить складним питанням є регламентація т. зв. «секторальних санкцій». Секторальними санкціями вважається такий вид обмежувальних заходів, що передбачає введення економічних обмежень у певній галузі економіки – наприклад, енергетиці, добувній промисловості, машинобудуванні, науці тощо [29, с. 80–81]. Відповідно до вимог ч. 2 ст. 5 Закону України «Про санкції», рішення про застосування санкції стосовно певної держави або «невизначеного кола осіб» певного виду діяльності приймається рішенням РНБО України, вводиться в дію Указом Президента України і протягом 48 годин затверджується постановою Верховної Ради України.

Слід зазначити, що таке повноваження відсутнє у Верховної Ради за Конституцією України, а конституційний статус РНБО як координаційного органу з питань національної безпеки і оборони при Президентові України також викликає сумнів у можливості прийняття рішень щодо обмеження прав.

Що стосується інформаційно-правових аспектів застосування обмежувальних заходів, то до них належить заборона користування радіочастотним ресурсом України й обмеження або припинення надання телекомунікаційних послуг і використання телекомунікаційних мереж загального користування, що передбачено п. 8 та 9 ч. 1 ст. 4 Закону України «Про санкції».

Практичне впровадження зазначених правових приписів викликало досить жваву дискусію в професійному середовищі та бізнес-колах.

Зокрема, одне із рішень РНБО щодо санкцій [16] стало відоме в медійному середовищі як «Указ про блокування доступу до інтернет-ресурсів». Сьогодні практично усі провайдери, що надають доступ до Інтернету в Україні, за формою виконали припис стосовно «заборони Інтернет-провайдером надання послуг з доступу користувачам мережі Інтернет до ресурсів/сервісів». Зазначений припис міститься як вид обмежувального заходу стосовно низки іноземних юридичних осіб, у тексті рішення прямо указано веб-сайти, доступ до яких має бути заблоковано. Загалом це стосується 6 чітко визначених веб-сайтів і низки «ресурсів», що пов'язані прямо або опосередковано з відповідним веб-сайтом. Серед веб-сайтів 2 є офіційними сайтами компаній-виробників програмного забезпечення, 2 – соціальними мережами, 1 – ресурсом електронної пошти з розширеним функціоналом і ще 1 – пошуковою системою з розширеним функціоналом.

Оскільки такий вид санкцій прямо не передбачено у тексті ст. 4 Закону України «Про санкції», логіка державного органу полягає, мабуть, у тому, що за п. 25 можуть бути застосовані «інші санкції, що відповідають принципам їх застосування». На думку фахівців у галузі права, що провадили юридичний аналіз зазначеного Указу, в цьому разі йдеться про «секторальні санкції», а отже, під час ухвалення рішення РНБО України було порушено порядок введення обмежувальних заходів [30]. Окрім цього, виникають значні сумніви і щодо відповідності зазначеної практики застосування обмежувальних заходів в інформаційній сфері вимогам міжнародно-правових актів із захисту прав і свобод людини та практиці Європейського Суду з прав людини, оскільки, на думку науковців, має місце пряма невідповідність [30; 31, с. 15–16].

У випадку із зазначеним рішенням РНБО України, на перший погляд, існує певна невідповідність дій. Рішення державного органу було негативно сприйнято певними колами громадськості і бізнес-колами, проте зазначена реакція не була напряму втілена у юридичну площину. Окремі особи намагалися оскаржити Указ Президента України від 15 травня 2017 р. № 133/2017 з мотивів його невідповідності вимогам чинного законодавства та міжнародно-правових актів із захисту прав і свобод людини. Але позиція судових органів, у т. ч. Верховного Суду, зводиться до того, що оскарження Указу здійснено неналежним суб'єктом – особою, щодо якої персональні санкції не застосовувалися, а тому її права не порушуються, оскільки зазначеним Указом санкції застосовані до конкретних іноземних юридичних осіб – власників ресурсів, доступ до яких блокується [32].

Але, попри рішення державного органу та наявність правової позиції судових органів, сьогодні певна ефективність вжиття заходів простежується, проте блокування ресурсів не забезпечено. Так, наприклад, за даними спеціалізованих агентств, що проводять дослідження з метою визначення популярності Інтернет-ресурсів серед користувачів з України, 3 веб-сайти, з числа тих, доступ до яких заблоковано, входять до 25 найпопулярніших серед користувачів в Україні, хоча і демонструють тенденцію до зменшення популярності [33].

Цей приклад ілюструє особливий характер відносин, що складаються в інформаційну епоху. Інформаційна сфера в глобалізованому сучасному світі вирізняється особливостями, однією з яких є здатність до постійного необмеженого розповсюдження інформації. Технологічно існують лише тимчасові й обмежені способи блокування доступу до конкретних ресурсів, а дії державних органів, спрямовані на встановлення певних обмежень, рідко досягають поставленої мети, якщо йдеться про доступ до інформації.

Слід також зазначити, що підставами застосування обмежувальних заходів є дії, «які створюють реальні та/або потенційні загрози національним інтересам, національній безпеці, суверенітету і територіальній цілісності України, сприяють терористичній діяльності та/або порушують права і свободи людини і громадянина, інтереси суспільства та держави, призводять до окупації території, експропріації чи обмеження права власності, завдання майнових втрат, створення перешкод для сталого економічного розвитку, повноцінного здійснення громадянами України належних їм прав і свобод» [1]. Але застосування обмежувальних заходів має відповідати певним критеріям. Зокрема, в Європейському Союзі зазначені заходи очінуються відповідно до Керівництва з імплементації та оцінки обмежувальних заходів (санкцій) в рамках Загальної політики ЄС у сферах зовнішньої політики та безпеки [34]. Застосовуючи обмежувальні заходи, необхідно забезпечити дотримання вимог міжнародного права, зокре-

ма прав людини, а також порядок ефективного правового захисту, обрані обмежувальні заходи мають бути пропорційні заявленим цілям. Включення осіб до відповідних переліків має відповідати певним прозорим критеріям, пов'язаним із застосуванням до відповідного випадку. Критерії повинні також відповідати спільній зовнішній та безпековій політиці ЄС. Слід також зазначити, що перелік обмежувальних заходів в ЄС є вичерпним і не дозволяє правових аналогій.

Отже, досягнення задекларованих цілей забезпечення національної безпеки в інформаційній сфері, а саме блокування певних ресурсів розповсюдження інформації із використанням правової бази щодо застосування обмежувальних санкцій, не відбулося. Намагання державних органів застосовувати різні технічні засоби для забезпечення блокування доступу до окремих ресурсів шляхом прийняття підзаконних актів викликають спротив громадських організацій [35]. Доступ навіть до прямо визначених в рішенні РНБО України ресурсів для користувачів, що перебувають на території України, не було заблоковано.

Відповідна законодавча база перебуває на етапі формування і містить багато суперечливих з погляду права моментів, що створює умови для неправомірного обмеження прав і свобод людини. Слід також окремо відзначити відсутність в Україні можливостей ефективного правового захисту інтересів осіб, щодо яких обмежувальні заходи прямо не застосовуються, але щодо яких вони можуть мати негативний вплив.

Викладене вище дозволяє зробити такі основні висновки:

1. Правова регламентація застосування обмежувальних заходів (санкцій) в інтересах забезпечення національної безпеки започаткована прийняттям Закону України «Про санкції», що в умовах анексії Криму, агресії проти України та політичної ситуації на окремій території держави мало характер надзвичайного законодавчого акта. Зазначений Закон визначив підстави, види обмежувальних заходів і механізм їх застосування. Практична імплементація його положень відбувалася шляхом ухвалення державними органами рішень відповідно до визначеної для них компетенції.

2. Обмежувальні заходи (санкції) не є формами або видами міжнародно-правової відповідальності держав і встановлюються відповідно до визначеної Законом мети, а саме захисту національних інтересів, національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України, протидії терористичній діяльності, а також запобігання порушенню, відновлення порушених прав, свобод та законних інтересів громадян України, суспільства та держави.

3. Надзвичайний характер законодавчого акта у сфері застосування обмежувальних заходів призвів до виникнення певних ускладнень із його практичним застосуванням, а невичерпний характер видів санкцій може створити передумови для порушення прав і свобод людини та громадянина.

4. Компетенція суб'єктів прийняття рішень про застосування санкцій, визначена в законодавстві, не повною мірою відповідає обсягу їх повноважень, що встановлені Конституцією України.

5. У сучасному глобалізованому світі, з урахуванням стану розвитку інформаційного суспільства, правова регламентація, яка здійснюється із виконанням поставлених законодавцем цілей, обмежується характером суспільства та явищем необмеженості в розповсюдженні інформації. Унаслідок цього досить частко екстраординарне законодавство не досягає поставленої мети, що і підтверджується практикою застосування обмежувальних заходів в інтересах національної безпеки України, які стосуються інформаційної сфери.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про санкції» від 14 серпня 2014 р. № 1644-VIII, зміни та доповнення внесені Законом України від 09 листопада 2017 р. № 2195-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main/1644-18>.
2. Висновок Головного юридичного управління Апарату Верховної Ради України щодо законопроекту реєстр. № 4453а від 08 серпня 2014 р. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=51915&pf35401=310985>.
3. Висновок Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України щодо законопроекту реєстр. № 4453а від 08 серпня 2014 р. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=51915&pf35401=310519>.
4. Birkhauser N. Sanctions of the Security Council Against Individuals – Some Human Rights Problems URL: www.esil-sedi.eu/sites/default/files/Birkhauser.PDF.
5. Charter of the United Nations. 26.06.1945. URL: <http://www.un.org/en/sections/un-charter/un-charter-full-text/>.
6. Василенко В.А. Международно-правовые санкции. Киев: Вища школа, 1982. 230 с.
7. Седляр Ю.О. Міжнародні санкції у світовій політиці: теорія і практика. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. 412 с.
8. de Maday M. Economic Sanctions in Cases of Violation of International Law. The Advocate of Peace. 1913. Vol. 75. № 11. P. 257–259. URL: <https://archive.org/details/jstor-20666846>.
9. Саргсян А.М. Европейские санкции: от национальных до коллективных. Современная Европа. 2013. № 3 (59). С. 90–105.
10. Степаненко К.В. Міжнародно-правове регулювання застосування Україною репресалій. Альманах міжнародного права. 2016. Вип. 13. С. 57–64.
11. European Union's Basic Principles on the Use of Restrictive Measures (Sanctions), adopted 07.06.2004. URL: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2010198%202004%20REV%201>.
12. Consolidated version of the Treaty on the functioning of the European Union. Official Journal of the European Union. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN>.
13. Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 22 вересня 2011 р. № 3773-VI, в редакції Закону України від 27 лютого 2018 р. № 2293-VIII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3773-17>.
14. Фізичні особи, до яких застосовуються обмежувальні заходи (санкції), додаток 1 до рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 квітня 2017 р. «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/file/text/54/f467150n24.pdf>.
15. Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 02 вересня 2015 р. «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)», введене в дію Указом Президента України від 16 вересня 2015 р. № 549/2015. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0014525-15>.
16. Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 квітня 2017 р. «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)», введене в дію Указом Президента України від 15 травня 2017 р. № 133/2017. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0004525-17>.
17. Указ Президента України від 18 вересня 2015 р. № 550 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 17 вересня 2015 р. «Про внесення змін до додатка 1 до рішення Ради національної безпеки і оборони України від 02 вересня 2015 р. «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)»». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/550/2015/>.
18. Указ Президента України від 29 березня 2016 р. № 121 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2016 р. «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) стосовно осіб, причетних до протиправних дій щодо Надії Савченко, Олега Сенцова та Олександра Кольченка». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/121/2016>.
19. Указ Президента України від 27 травня 2016 р. № 224 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 травня 2016 р. «Про деякі персональні спеціальні обмежувальні заходи (санкції)»». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/224/2016/>.
20. Указ Президента України від 17 жовтня 2016 р. № 467 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 16 вересня 2016 р. «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)»». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/467/2016/>.
21. Указ Президента України від 15 березня 2017 р. № 63 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 березня 2017 р. «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)»». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/63/2017/>.
22. Указ Президента України від 06 березня 2018 р. № 57 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 01 березня 2018 р. «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)»». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/57/2018/>.
23. Указ Президента України від 14 травня 2018 р. № 126 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 02 травня 2018 р. «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)»». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/126/2018>.
24. Указ Президента України від 17 березня 2018 р. № 71 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 17 березня 2018 р. «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) згідно з резолюцією Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй № 2206 (2015) щодо Республіки Південний Судан»». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/71/2018>.
25. Указ Президента України від 17 березня 2018 р. № 70 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 17 березня 2018 р. «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) згідно з резолюцією Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй № 2048 (2012) щодо Республіки Гвінея-Бісау»». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/70/2018/>.
26. Галака С.П., Гришуткін О.М., Кондратов С.І., Перепелиця Г.М., Сівер О.І. Експортний контроль в системі міжнародної безпеки: навч. посіб. Київ: КВІЦ, 2013. 368 с.
27. Неботов П.Г. Експортний контроль як інструмент зовнішньоекономічної політики держави. Науковий вісник Мукачівського державного університету, серія економіка. 2017. Вип. 1 (7). С. 29–34.
28. Закон України «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання» від 20 лютого 2003 р. № 549-IV в редакції Закону України від 28 грудня 2015 р. № 901-VIII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/549-15>.
29. Малишева Ю.В. Цілеспрямовані санкції та їх застосування Радою безпеки ООН: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2016. 253 с.
30. Пазюк А. Правовий аналіз Указу Президента України від 15 травня 2017 р. № 133/2017 і рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)» від 28 квітня 2017 р. URL: <http://moe-pravo.com.ua/pravoviy-analiz-ukazu-prezidenta-shhodo-blokuvannya-dostupu-do-resursiv-internetu/>.

31. Беляков К.І. Законодавство в секторі інформаційної безпеки: технологічно-правовий аналіз. Актуальні проблеми управління інформаційною безпекою держави: зб. тез наук. доп. наук.-практ. конф. (Київ, 30 березня 2018 р.). Київ, 2018. С. 14–19. URL: http://academy.ssu.gov.ua/upload/file/aktualn_problemi_upravlnnya_nformaц_усноу_безрекоу_derzhavi.pdf.

32. Постанова Верховного Суду від 07 травня 2018 р. у справі № 800/206/17, адміністративне провадження № А/9901/125/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/73836598#>.

33. Рейтинг популярності сайтів за даними досліджень Kantar-TNS, квітень 2018. URL: <https://tns-ua.com/news/rejting-populyarnih-saytiv-za-kviten-2018>.

34. Guidelines on implementation and evaluation of restrictive measures (sanctions) in the framework of the EU Common Foreign and Security Policy. 15.06.2012. 11205/1. URL: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2011205%202012%20INIT>.

35. Заява громадських організацій про неприпустимість встановлення спецслужбами технічних засобів стеження у

інтернет-провайдерів від 25 лютого 2018 р. (Центр інформації про права людини та інші громадські організації). URL: https://humanrights.org.ua/material/zajiava_gromadskih_organizacij_pro_nepripustimist_vstanovlennjia_specsluzhbami_tehnichnih_zasobiv_stezhennjia_u_internetprovajderiv.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

Доронін Іван Михайлович – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач лабораторії Науково-дослідного інституту інформатики і права Національної академії правових наук України

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Doronin Ivan Mykhailovych – Candidate of Legal Sciences, Associate Professor, Head of Laboratory at the Scientific and Research Institute of Informatics and Law of the National Academy of Legal Science of Ukraine

inive7777@gmail.com

